

Dostępne online www.sciencedirect.com

ScienceDirect

journal homepage: www.elsevier.com/locate/pepo

**Prawo medyczne/Medical law
Praca poglądowa/Review**

Przetaczanie krwi małoletnim pacjentom, których rodzice są Świadkami Jehowy – wybrane zagadnienia prawne

Blood transfusion in minor patients whose parents are Jehovah's Witnesses – selected legal issues

Anna Augustynowicz^{1,*}, Iwona Wrześniewska-Wal¹, Tomasz Tatara²

¹Zakład Ekonomiki, Prawa i Zarządzania, Szkoła Zdrowia Publicznego Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, Warszawa, Polska

²Zakład Zdrowia Publicznego, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Warszawa, Polska

INFORMACJE O ARTYKULE

Historia artykułu:

Otrzymano: 19.06.2014

Zaakceptowano: 23.06.2014

Dostępne online: 30.06.2014

Słowa kluczowe:

- transfuzja krwi
- sprzeciw
- Świadek Jehowy

Keywords:

- Blood transfusion
- Opposition
- Jehovah's Witness

ABSTRACT

No consent of the patient on religious grounds to medical intervention consisting of blood transfusion in clinical practice raises serious moral and ethical dilemmas. The object of this study is to analyze the legal admissibility of medical intervention associated with blood transfusion in case of opposition by legal representative of a minor. This aspect is considered in the context of the Jehovah's Witnesses. This study is an attempt to systematize the jurisprudence and literature on this subject and presenting practical guidance for doctors.

© 2014 Polish Pediatric Society. Published by Elsevier Urban & Partner Sp. z o.o. All rights reserved.

Wstęp

Wskazania do transfuzji krwi są ściśle sprecyzowane i znacznie ograniczone ze względu na niebezpieczeństwo

związane z równoczesnym wprowadzeniem do organizmu człowieka licznych antygenów. Stąd tendencja do podawania zamiast krwi pełnej odpowiednich preparatów krwi, zawierających tylko składniki potrzebne biorcy. Przy podejmowaniu takiej decyzji lekarz powinien uwzględnić korzyści

* Adres do korespondencji: Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego, ul. Kleczewska 61/63, 01-826 Warszawa, Polska. Tel.: +48 22 56 01 140.

Adres email: aaugustynowicz@poczta.onet.pl (A. Augustynowicz).
<http://dx.doi.org/10.1016/j.pepo.2014.06.007>

0031-3939/© 2014 Polish Pediatric Society. Published by Elsevier Urban & Partner Sp. z o.o. All rights reserved.

i szkody wynikające z przetoczenia oraz rozważyć możliwość zastosowania innych środków leczniczych. Transfuzja krwi niewątpliwie zalicza się do grupy metod o znacznym stopniu nieprzewidywalności skutków, niejednokrotnie bardzo poważnych dla pacjenta. Zatem zgodnie z art. 34 ust. 1 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry [1] jest to interwencja o podwyższonym ryzyku. Przesłanką legalności działania lekarza jest uzyskanie od pacjenta pisemnej zgody na zabieg medyczny. Uzyskanie takiej zgody jest niezależne od uzyskania zgody na inne rodzaje interwencji medycznej, np. na zabieg operacyjny. W praktyce lekarskiej zdarza się, że ze względów religijnych pacjent odmawia poddania się temu zabiegowi. Kwestia ta budzi wiele kontrowersji i dylematów, zwłaszcza na gruncie stanowiska Świadców Jehowy wobec transfuzji krwi. Sprzeciw pacjenta budzi wątpliwości z punktu widzenia istoty zawodu lekarza związanego przysięgą Hipokratesa, przepisami prawa i regułami deontologii zawodowej. Z jednej strony pojawia się bowiem konieczność przestrzegania przez pacjenta – Świadka Jehowy biblijnego zakazu, z drugiej – spoczywający na lekarzu obowiązek ratowania zdrowia i życia [2].

Problem odmowy poddania się transfuzji krwi ze względów religijnych jest przedmiotem licznych rozważań w doktrynie prawniczej [3-5] i w orzecznictwie sądowym. W przypadku osób dorosłych Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 października 2005 roku [6] wyjaśnił pojawiające się w tej kwestii problemy prawne, zwłaszcza co do oświadczeń pacjentów składanych *pro futuro*. W konkluzji tego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, „że oświadczenie pacjenta wyrażone na wypadek utraty przytomności, określające wolę dotyczącą postępowania lekarza w stosunku do niego w sytuacjach leczniczych, które mogą zaistnieć w przyszłości, jest dla lekarza – jeżeli zostało złożone w sposób wyraźny, jednoznaczny – wiążące”. Stanowisko Sądu Najwyższego jest o tyle ważne, że wskazuje na kierunek wykładni i stosowania prawa medycznego w zakresie poszanowania prawa pacjenta do samostanowienia, w tym także w przypadku rezygnacji z przetoczenia krwi ze względów religijnych. Stanowiska tego nie można jednak przyjąć, gdy chodzi o osoby małoletnie. Zdarza się niejednokrotnie, że rodzice (opiekunowie prawni) dziecka odmawiają zgody na zabieg, który zdaniem lekarza jest konieczny. W wielu sytuacjach niedokonanie zabiegu stanowi zagrożenie dla zdrowia lub nawet życia dziecka [7]. Skoro Świadkowie Jehowy mogą decydować o własnym życiu lub zdrowiu, to czy uprawnia ich to do decydowania o życiu swoich dzieci?

Prawa pacjenta małoletniego

Zgodnie z art. 32 ust. 1 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, lekarz może przeprowadzić badanie lub udzielić innych świadczeń zdrowotnych, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, po wyrażeniu zgody przez pacjenta. W przypadku małoletniego pacjenta wymagana jest zgoda jego przedstawiciela ustawowego. Jeżeli zachodzi potrzeba przeprowadzenia badania, zgodę wyrazić może opiekun faktyczny. Jest to tzw. zgoda zastępcza lub substytucyjna. Oświadczenie woli przedstawiciela ustawowego

zastępuje oświadczenie woli małoletniego i czyni je zbędnym. Reguła ta ma zastosowanie wobec pacjentów do 16. roku życia. Po ukończeniu 16. roku życia wymagana jest zgoda podwójna (kumulatywna) przedstawiciela ustawowego i małoletniego pacjenta [8]. Dla lekarza sprawującego opiekę medyczną nad małoletnimi pacjentami rodzice uznający zasadność proponowanych działań diagnostyczno-terapeutycznych to jeden z elementów sprawnego wykonywania pracy [9]. W praktyce opinia lekarza przybierająca formę proponowanego postępowania diagnostyczno-terapeutycznego może wejść w kolizję z opinią rodziców, którzy mogą nie zgodzić się na daną metodę postępowania medycznego. Przykładem takiej sytuacji może być stanowisko rodziców Świadców Jehowy co do transfuzji krwi i jej składników. Rodzice, którzy są Świadcami Jehowy, chcą zapewnić swoim dzieciom niezbędną opiekę medyczną, niejednokrotnie bez uciekania się do jednej metody – transfuzji krwi [10]. Pytanie, czy i ewentualnie kiedy stanowisko rodziców Świadców Jehowy może być zaakceptowane przez lekarza leczącego małoletniego? Bądź też odwrotnie, w jakich sytuacjach lekarz może przełamać sprzeciw przedstawiciela ustawowego?

Dopuszczalność przetoczenia krwi przy sprzeciwie przedstawiciela ustawowego

Na podstawie art. 30 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, lekarz ma obowiązek niesienia pomocy w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki. Wykonanie tych czynności nastąpić może jedynie w granicach wyznaczonych przepisami prawa, czyli m.in. po wyrażeniu zgody przez przedstawiciela ustawowego. Zatem powołanie na lekarski obowiązek niesienia pomocy nie uzasadnia podjęcia czynności medycznych w sytuacjach, w których nie wyrażono stosownej zgody. Chyba, że z przepisów prawa wynika, iż mimo niedysponowania zgodą albo w razie sprzeciwu uprawnionego dopuszczalne jest udzielenie świadczenia zdrowotnego [11].

W literaturze prawniczej podkreśla się, że odmowa zgody przez przedstawiciela ustawowego podlega kontroli sądu opiekuńczego. Także przypadek sprzeciwu przedstawiciela ustawowego. Wskazuje się również, że odmowa wyrażenia zgody na dokonanie zabiegu medycznego jest niezgodna z zasadami współżycia społecznego, a tym samym nieważna. Negatywny stosunek przedstawiciela ustawowego do propozycji lekarza w zakresie postępowania diagnostyczno-terapeutycznego może świadczyć, że kieruje się on innymi względami aniżeli dobro pacjenta [12]. Na rzecz słuszności przyjętej interpretacji przemawia treść art. 34 ust. 6 Ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry. Z przepisu tego wynika, że jeśli przedstawiciel ustawowy nie zgadza się na zastosowanie metody stwarzającej podwyższone ryzyko (a do takich metod należy transfuzja krwi) a niezbędnej do usunięcia niebezpieczeństwa utraty życia przez pacjenta, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, lekarz może wykonać zabieg po uzyskaniu zezwolenia sądu

Download English Version:

<https://daneshyari.com/en/article/2674459>

Download Persian Version:

<https://daneshyari.com/article/2674459>

[Daneshyari.com](https://daneshyari.com)